

روزنامه‌نگاری ایرانی - روزنامه‌نگاری فرانسوی

بررسی ویژگی‌های تیترا در مطبوعات تهران و پاریس

سروش جنابی

«تیترا تعریف می‌کند، برمی‌انگیزد و اعتبار می‌بخشد...»

س. گریول^۱

آیا می‌توان روزی را تصور کرد که روزنامه‌ها بدون تیترا بر پیشخوان گیشه‌ها ظاهر شوند؟ پاسخ این سؤال تقریباً منفی است. البته شاید برخی به روزنامه‌وال استریت ژورنال^۲ اشاره کنند، اما وجود تیتراهای نه چندان بزرگ و چشمگیر در این روزنامه به خاطر وفادارماندن به هویت و سابقه خود است. همان‌گونه که لوموند نیز صفحه‌بندی کلاسیک خود را در طول سالیان متمادی حفظ کرده است.^۳ تیترا یا عنوان، بدون شک نوشتار را آب‌ورنگ داده و آن را موزون می‌سازد. خواننده مطبوعات نیز به واسطه وجود تیترا، ابتدا مطلب موردنظرش را انتخاب کرده، سپس به خواندن آن (و یا به عبارت دیگر خرید روزنامه) اقدام می‌کند.

ژرار وینیه Cérard Vigner، استاد «مدرسه عالی مدرسان»^۴ در پاریس، تیترا را به مثابه «خرده‌متن» (یا متن کوچک) در اندازه‌های متفاوت (کلمه، عبارت، جمله) تعریف می‌کند که کارکرد آن برانگیختن توجه عمومی به یک موضوع و یا سیستم معنایی خاص (متن، نقاشی، آثار موسیقی و...) است. بسدین ترتیب، تیترا دارای کارکردی سه‌گانه است: کارکرد مخاطبی، کارکرد مرجعی یا انگیزشی و کارکرد تبلیغاتی.^۵

کاربرد تیترا نیز متعدد است: تیترا فیلم‌ها، پیام‌های رادیویی، سرودها، تئاترها، قطعات موسیقی، عکس‌ها، تبلیغات، گاهنامه‌ها، مقالات، سمینارها، مقاطع تحصیلی و... تیترا، هدایت‌گر خواننده به سوی متن است. تیترا به نوشتار هویت می‌بخشد و

می‌تواند خواننده را به خواندن نوشته تحریک کند و یا برعکس او را از تعقیب آن باز دارد. البته، خواننده پویاست و حق انتخاب را برای خود محفوظ می‌دارد.^۶

با این تعریف می‌توان به پیچیدگی روابطی که تیترا برقرار می‌کند پی‌برد: رابطه با آنچه که تعریف می‌کند و در عین حال برقراری ارتباط با مخاطبی که آن را می‌خواند. بنابراین، می‌توان چنین فرض کرد که تیترا می‌خواهد ماحصل اطلاعات را در شکلی موجز بدون آنکه بر تمام متن دلالت داشته باشد، معرفی کند. در این مفهوم، تیترا منشأ سؤالی است که متن می‌باید پاسخ آن را ارائه دهد.

همان‌گونه که ذکر شد تیترا کاربردهای متعددی دارد، اما حوزه بحث ما در این نوشتار به تیترا در رسانه‌های نوشتاری محدود می‌شود.

Tous les indicateurs sont au vert

Etats-Unis : le 100e mois de croissance

Chirac

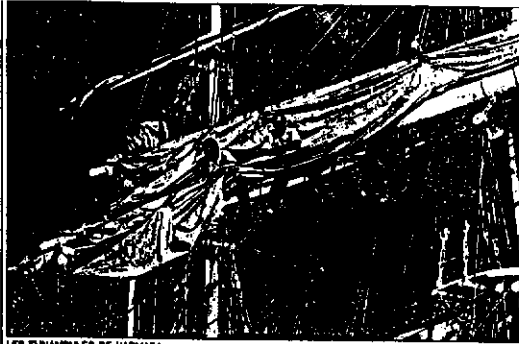
L'ultime barricade

Le chef de l'Etat français a tenu son discours de politique étrangère devant l'Assemblée nationale le 11 juillet. Il a souligné la nécessité de maintenir la France au premier rang de la diplomatie internationale et de défendre les intérêts de la France dans le monde.

Les données économiques montrent que l'économie se poursuit au rythme de 4 % par an et que le chômage indésirable a été réduit.

Le ministre de l'Économie a déclaré que l'économie française continue de progresser à un rythme soutenu. Les indicateurs clés de la croissance ont tous atteint de nouveaux sommets.

Le ministre de l'Économie a également souligné la nécessité de poursuivre les réformes structurelles pour renforcer la compétitivité de la France à long terme.

LES FUMAINOLES DE L'ARMADA. L'économie de l'Etat. L'économie de l'Etat. L'économie de l'Etat.

Kosovo

Les délicats chantiers

(Le Figaro, 16 juillet 99)

* Figaro ترجیح می‌دهد که در صفحه اول خود از عکس استفاده کند، در حالی که لوموند بهترین خبر خود را در صفحه اول به یک کاریکاتور آراسته است.

■ تیترا دارای کارکردی

سه گانه است: کارکرد

مخاطبی، کارکرد مرجعی

یا انگیزشی و کارکرد

تبلیغاتی.

■ در مطبوعات فرانسه

هیچ چیز به لحاظ تئوریک

اندازه تیترا را محدود

نمی‌کند، تیترا مطبوعات

می‌تواند شامل زنجیره

بسیار طولانی از کلمات

باشد.

با وجود اینکه گرافیک مطبوعاتی در ایران کم‌وبیش تحت تأثیر شکل غربی آن است، ولی هنر ایرانی هم در آن دخیل شده است. نستعلیق، این خط زیبای ایرانی با انحناهای اغواکننده و به غایت نرم خود، به کار بیان دراماتیک، تراژیک و احساسی اخبار و رویدادها نمی‌آید، در عوض به شکلی شایسته در نقش ارائه‌کننده اسامی روزنامه‌های عمده ایران ظاهر شده است. اما حروف نسخ، تهییج‌کننده و روزنامه‌ای‌تر است و به آوای کوبنده‌ای می‌ماند که فرمان می‌دهد^۱ به مثال ۳ توجه کنید.

Parlement européen Une demi-présidence

La mode d'hiver arrive

مثال ۲

* Figaro ترجیح می‌دهد که در صفحه اول خود از عکس استفاده کند، در حالی که لوموند بهترین خبر خود را در صفحه اول به یک کاریکاتور آراسته است.

تیتراهای فیگارو از تیتراهای صفحه اول لوموند بزرگتر هستند و عکس نیز، جایگاه ویژه خود را در صفحه اول این روزنامه دارد. در حالی که لوموند ترجیح می‌دهد به جای عکس، مهمترین وقایع روز را به کاریکاتور بکشد و در مهمترین خبر صفحه اول خود از آن استفاده کند. این نکته نیز مسلم است که خوانندگان فیگارو هم روزنامه خود را در بین مطبوعات دیگر، از طریق ویژگی‌های خاص فیگارو باز می‌شناسند.

Le Monde

58 ANNEE - N. 18912 - 730 P. - 114 EURO FRANC METROPOLITAIN - MERCREDI 28 JUILLET 1999 - FONDATION HUBERT BLAVATSKY

Les statistiques officielles sous-estiment la réalité de la délinquance

LES STATISTIQUES officielles de la police ne reflètent que partiellement la réalité de l'insécurité en France, dans la mesure où se développe un double phénomène: la première à porter plainte diminue, le nombre d'agressions augmente. Tels sont les résultats d'une enquête dite « de victimisation » réalisée par quatre sociologues qui ont comparé la situation au milieu des années 80 à celle du milieu des années 90. Dans un entretien au Monde, Dominique Nonardet, spécialiste de la police, estime que « le manque officiel de la délinquance est un mythe ». Il propose la création d'un observatoire indépendant qui rassemblerait les données de la police, des hôpitaux, des enquêtes de victimisation pour fournir une meilleure appréhension du phénomène.

L'euro rebondit face au dollar

● La monnaie européenne a gagné près de 6 % en une semaine par rapport au dollar
● Elle avait perdu 14 % depuis le 1er janvier ● L'Organisation mondiale du commerce donne raison à l'Europe contre les Etats-Unis, accusés de subventionner illégalement leurs exportations

CONTRE toute attente, l'euro retrouve des couleurs depuis quelques jours. Après une baisse quasi ininterrompue face au dollar depuis son lancement le 1er janvier, le devise européenne a regagné en une semaine près de 6 % à l'heure de la presse. Elle est brutalement montée, le lundi 28 juillet, de 1,05 à 1,0720 dollar, soit la hausse la plus forte en une seule journée depuis sa naissance. Les investisseurs sont sensibles aux signes de reprise économique sur le Vieux Continent, et notamment en Allemagne, première puissance économique de la zone. Le regain de vigueur économique en Europe s'accompagne d'un réinvestissement sur les prix qui élargit le spectre de la déflation: les prix à la consommation ont progressé en Allemagne de 0,5 % en juillet, la hausse mensuelle la plus forte depuis deux ans. L'euro de même que la conjoncture économique de l'Allemagne semblent progressivement sortir du « pas d'arrêt » dans lequel tous deux se trouvaient depuis le début de l'année. Le ministre de l'économie,

Dominique Strauss-Kahn, s'est réjoui, lundi, du rebond de l'euro en précisant qu'« une monnaie forte n'est pas un obstacle pour l'Europe ». Toutefois, un rebond trop brutal de l'euro, pénaliserait les exportations, risque de provoquer des tensions entre la Banque centrale européenne et les gouvernements de l'Union. Au lendemain de la condamnation de l'Europe dans le conflit qui l'opposait aux Etats-Unis sur le bon marché américain aux hormones, l'Organisation mondiale du commerce (OMC) accorde cette fois-ci raison à l'Europe et reproche aux autorités américaines de subventionner illégalement les exportations de leurs constructeurs par le biais de la fiscalité. Dans un entretien au Monde, Michel Morin, leur directeur général de l'OMC, estime que cette organisation doit mieux protéger les plus petits pays contre les appétits des grands.

Livre page 8

Livre page 14 et 3, et notre Adressaire page 12

(Le Monde, 8 Juillet 99)

* تیترا اول لوموند نسبت به روزنامه فیگارو نازکتر و حروف آن به لحاظ طولی کشیدگی دارد. این کشیدگی با حروف گونیک که، در طراحی نام لوموند از آن استفاده شده، تناسب دارد.

مثال ۱

وینیه توضیح می‌دهد که این تقسیم‌بندی، توزیع اطلاعات اصلی مقاله را برحسب محور عمودی میسر می‌سازد و همچنین خواننده را با برانگیختن سؤالات زیر هدایت می‌کند:

— یک طرح فرانسوی وجود دارد، کدام است؟

— آنها نگرانند، چرا؟ البته باید خاطر نشان کرد که این فرآیند هنگامی درست خواهد بود که خود روزنامه‌نگار و یا گرافیست مطبوعاتی نیز نگاهی آگاهانه نسبت به تقطیع تیترا داشته باشد. در مطبوعات ایران برخی اوقات به تیتراهای چند سطری برمی‌خوریم که تقطیع آن براساس اجزای تشکیل‌دهنده جمله و یا عبارت تیترا نبوده است.

مثال ۵- الف

توسط گروه‌های طرفدار محیط‌زیست و مردم

بیش از ۲ تن زباله از ساحل بندرانزلی جمع‌آوری شد

○ جبهه سبز ایران خواهان بازیافت مواد زباله در شهرهای ساحلی و جلوگیری از تولید و مصرف ظرف یکبار مصرف پلاستیکی است

اطلاعات، ۷ شهریور ۷۸

در مورد تیترا بالا تقطیع به اشکال زیر صحیح‌تر به نظر می‌رسد:

بیش از ۲ تن زباله از ساحل بندرانزلی جمع‌آوری شد

بیش از ۲ تن زباله

از ساحل بندرانزلی جمع‌آوری شد

بیش از ۲ تن زباله
از ساحل بندرانزلی
جمع‌آوری شد

مثال ۳

* ملاحظه می‌شود که اسامی اغلب روزنامه‌های ایرانی به خط نستعلیق و تیترا و متن با حروف نسخ چاپ شده‌اند.

دهنده‌اش مطابقت دارد. ^{۱۱} ژان پتار Jean Peytard، زبان‌شناس و متخصص مسائل آموزشی، نیز می‌گوید: «این فرآیند [لایه لایه شدن] زبان نوشتاری است که نمایش «عمودی» عناصر جمله (تیترا) را ارجحیت می‌بخشد.» ^{۱۲}

از میان مثال‌های متعدد موجود در مطبوعات فرانسه، مثال زیر را وینیه ارائه کرده است که ترجمه آن را در زیر می‌خوانید.

وینیه، تیترا را جمله‌ای تعریف می‌کند که «اغلب در یک خط ظاهر می‌شود ولی می‌تواند مجموع جملات یا عباراتی را پوشش دهد که برخلاف متن، که قرائت خطی را ایجاب می‌کند، خواندن عمودی را طلب کند.» وی ادامه می‌دهد: «در این حالت تیترا «لایه لایه» شده و به عبارات جزئی تقسیم می‌شود که هر یک روی دیگری قرار گرفته‌اند. این تقسیم‌بندی عموماً با تجزیه جمله به اجزای تشکیل

مثال ۴

ÉDUCATION

AU COLLOQUE INTERNATIONAL DE STRASBOURG

Les projets français sur l'enseignement des langues ont inquiété deux cents spécialistes

«Chaque Européen devrait maîtriser au moins deux langues étrangères»

* ترجمه مثال ۴: درگردهمایی بین‌المللی استراسبورگ

طرح‌های فرانسه در مورد آموزش زبان‌ها

دوستان متخصص را نگران کرد.

(هر اروپایی می‌باید حداقل به دو زبان مسلط باشد)

EN COUVERTURE

Jacques Chirac s'est prononcé, jeudi soir, pour la suppression de service militaire et pour l'organisation d'une armée de métier plus efficace, plus moderne et moins coûteuse capable de protéger hors de nos frontières 60 000 hommes et non pas 10 000 comme lors de la guerre du Golfe. Sur les sept milliards de francs de la loi de finances, le chef de l'Etat a répondu: « C'est une mission que je prends personnellement en charge ».

Les ministres de la Défense ont été réunis mardi soir, au palais de l'Élysée, pour discuter avec le chef de l'Etat de la suppression du service militaire et de la mise en place d'une armée de métier plus efficace, plus moderne et moins coûteuse capable de protéger hors de nos frontières 60 000 hommes et non pas 10 000 comme lors de la guerre du Golfe. Sur les sept milliards de francs de la loi de finances, le chef de l'Etat a répondu: « C'est une mission que je prends personnellement en charge ».

« C'est une mission que je prends personnellement en charge », a déclaré le chef de l'Etat, Jacques Chirac, mardi soir, au palais de l'Élysée, lors d'une réunion avec les ministres de la Défense. Le chef de l'Etat a annoncé la suppression du service militaire et la mise en place d'une armée de métier plus efficace, plus moderne et moins coûteuse capable de protéger hors de nos frontières 60 000 hommes et non pas 10 000 comme lors de la guerre du Golfe.

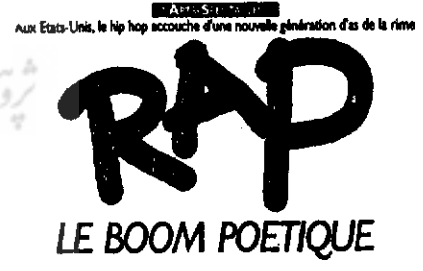
« C'est une mission que je prends personnellement en charge », a déclaré le chef de l'Etat, Jacques Chirac, mardi soir, au palais de l'Élysée, lors d'une réunion avec les ministres de la Défense. Le chef de l'Etat a annoncé la suppression du service militaire et la mise en place d'une armée de métier plus efficace, plus moderne et moins coûteuse capable de protéger hors de nos frontières 60 000 hommes et non pas 10 000 comme lors de la guerre du Golfe.

chambardement

* لوپوتن در این مقاله که تحت عنوان «حکایت یک تحول بزرگ» ارائه شده، تیتراژ در انتهای ترین قسمت صفحه قرار داده است.

گاهی اوقات شکل تیتراژ برای ایجاد تنوع و جلب توجه همگانی از ریخت کلاسیک حروف خارج شده و به تصویر نزدیک می‌گردد. به مثال‌های ۱۰- الف و ۱۰- ب و ۱۰- ج توجه کنید.

مثال ۱۰- الف:

Depuis des mois, une dominante vague de « black poetry », issue du rap, déferle sur New York. Et dans quelques jours les Transmexicales de Rennes accueillent Shit-Key, une des figures de proue de ce mouvement.

« C'est une mission que je prends personnellement en charge », a déclaré le chef de l'Etat, Jacques Chirac, mardi soir, au palais de l'Élysée, lors d'une réunion avec les ministres de la Défense. Le chef de l'Etat a annoncé la suppression du service militaire et la mise en place d'une armée de métier plus efficace, plus moderne et moins coûteuse capable de protéger hors de nos frontières 60 000 hommes et non pas 10 000 comme lors de la guerre du Golfe.

A tous les coins de rue... (Nouvel Observateur. 30 nov. 94)

* تیتراژ این مقاله «نوول ایزرواتور» به موسیقی «رپ» اختصاصی دارد. ولی تیتراژ حالت حروف معمولی خارج شده و به شکلی که احتمالاً جوانان فرانسوی از کلمه «Rap» با اسپری بر روی دیوارها می‌کشند، شباهت یافته است.

مثلاک و سرفناوه

پادداشت‌های دیدار کوتاه از فریس (۷)

فاصله ۸۴ کیلومتری بین لارناکا و نیکوزیا مرکز فریس را که مقصد گروه بود دشتی باپستی و بلندی خیلی مختصر پوشانده بود. اینجا و آنجا بقایای زراعتی به پایان رسیده‌امی شدید که گفتند کم و چو دیم است. بقیاس زمین را علف‌های سوخته از آفتاب پوشیده بود اما می‌شد تصور کرد تا معلق پیش سرزمینی کامل پوشیده از انواع گیاهان سبزیجات است. بعداً فهمیم خشکسالی چهارم دوره متوالی در این سرزمینگی صبح امروز، ۱۲ مرداد ۷۸

* عنوان «مثلاً یک سفرنامه» به گونه‌ای خاص و با استفاده از حروف فانتزی طراحی شده است. به نظر می‌رسد یک فرد کم‌سواد و با وسیله‌ای غیراز خودکار یا مداد، احتمالاً با شیبی که داخل مرکب فرو برده شده، این عبارت را نوشته است. این نوع طراحی تیتراژ با کلمه «مثلاً» که در ابتدای تیتراژ آمده، کاملاً تناسب دارد.

مثال ۱۰- ج:

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی روز شنبه در سخنانی موزه هنرهای معاصر تهران فرمود که با خبرنگاران داخلی و خارجی از سوابق روزنامه‌نگاری و فعالیت‌های فرهنگی در این زمینه گفتگو کرد. وی اظهار داشت که در این زمینه گفتگو کرد و تأکید کرد که نوشتن یک کتاب در این زمینه می‌تواند برای جامعه بسیار مفید باشد.

ابرار اقتصادی، ۲۱ شهریور ۷۸

* در این مثال آمیختگی تیتراژ و طرح گرافیکی قابل مشاهده است. کلمه «توقیف» با استفاده از خطوطی که به بند و ریسمان می‌ماند و دو سطر عمودی و ضخیم کناری آن که فیه دیوار شده است، حالت توقیف و بازداشت را تداعی می‌کند.

در بحث شکل و محل تیتراژ نکته را نیز باید خاطر نشان کرد که اندازه، حجم و محل تیتراژ نیز به خودی خود حاوی پیام و اطلاعات است. هر تیتراژ به لحاظ بار اطلاعاتی با تیتراهای همسایه خود به رقابت برمی‌خیزد و اندازه و محل تیتراژ نسبت به تیتراهای مجاور باعث می‌شود که درجه اهمیت آن در یک صفحه مشخص شود. این سلسله مراتب در طول صفحات هم جاری است یعنی اگر مثلاً برای اخبار داخلی یک روزنامه چهار صفحه در نظر بگیریم، خبر صفحه اول نسبت به صفحات دوم، سوم و چهارم اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. البته لازم به

سوتیتراژ در مطبوعات فرانسه دو کاربرد دارد:

یکی آنکه بلافاصله پس از تیتراژ یا در کنار آن قرار می‌گیرد و تیتراژ را توضیح می‌دهد و دیگر سوتیتراژی که در بین متن پراکنده می‌شود و ارتباط مستقیمی با تیتراژ ندارد.

توضیح نیست که بگوییم تیتراژ درشت صفحه اول، مهمترین اولویت اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی برای هر روزنامه است.

۲. متعلقات تیتراژ

تیتراژ معمولاً به صورت تنها در مطبوعات ظاهر نمی‌شود و اغلب با سوتیتراژ، روتیتراژ، سرکلیشه یا عنوان صفحه، نام نویسنده و منبع مطلب همراهی می‌شود. اینها معمولاً با حروفی متفاوت از متن و البته کوچک‌تر از تیتراژ درج می‌شوند و ارتباط اطلاعاتی تنگاتنگی با تیتراژ و متعاقباً متن پیدا می‌کنند.

Lionel Jospin à Varsovie

Les atouts européens de la Pologne

Le premier ministre s'est félicité des progrès polonais en vue de l'adhésion à l'Union en 2003.

Accompagné de trois membres de son gouvernement, Lionel Jospin, a rencontré hier le président polonais, Aleksander Kwasniewski. (Photo AP)

VARSOVIE : de notre envoyée spéciale Judith WAINTRAUB

Lionel Jospin l'a assuré à son homologue polonais, Jerzy Buzek : la France a « pris acte » du calendrier établi par la Po-

l'ancien satellite communiste va très vite sur la voie de la désatellisation.

Cette marche forcée vers l'intégration et ses conséquences sur la vie quotidienne des Polonais est évaluée d'un œil d'expert par Hubert Védrine. Pour le ministre des Affaires étrangères, si l'UE est devenue

ترجمه مثال ۱۶:

تیترو اول: لیونل ژوسپن در ورشو
تیترو دوم: امتیازات اروپایی لهستان
سوتیترو: نخست‌وزیر از پیشرفت‌های
لهستان به منظور پذیرش در اتحادیه اروپا
در سال ۲۰۰۳ استقبال کرد.

مثال‌های ۱۵ و ۱۶ نشان می‌دهند که سوتیتراها دقیقاً همان جملات متن نیستند بلکه با هدف ویژه‌ای توسط روزنامه‌نگار انتخاب و درج شده‌اند. در مثال ۱۶ با اینکه متن دقیقاً یک متن خبری از ملاقات نخست‌وزیر فرانسه با سران لهستانی است، اما روزنامه‌نگار تیترو غیرخبری انتخاب کرده که حاوی اطلاعات اندکی است. سپس این ابهام را با درج اطلاعات در سوتیترو جبران کرده است. بدین ترتیب، خبرنگار در تیترو اول اعلام می‌کند که نخست‌وزیر به ورشو سفر کرده، در تیترو دوم با «امتیازات اروپایی لهستان» ایجاد علاقه می‌کند و در سوتیترو از استقبال نخست‌وزیر فرانسه نسبت به ورود لهستان به اتحادیه اروپا خبر می‌دهد؛ و بدین ترتیب به علاقه ایجاد شده پاسخ داده

می‌شود: مهم‌ترین بحث نخست‌وزیر فرانسه در سفر به ورشو؛ پذیرش لهستان توسط اتحادیه اروپا بوده است.

بنابراین، به نظر می‌رسد که در مطبوعات فرانسه سوتیترو دارای دو کاربرد باشد: یکی آنکه بلافاصله پس از تیترو و یا در کنار آن قرار می‌گیرد و تیترو را توضیح می‌دهد که براین قیاس می‌توان آن را «سوتیترو توضیحی» خواند، دیگر آنکه در بین متن پراکنده می‌شود و ارتباط مستقیمی با تیترو ندارد، بلکه فزایی از مطلب و یا فزاهایی از مطلب را که به طور جانبی با تیترو مرتبط است و یا در ارتباط دوم و سوم قرار می‌گیرد، بیان می‌کند و بدین‌منوال شاید بتوان آن را «سوتیترو پراکنده» نامید.

تیتراها و عناوین مقالات تخصصی، برخلاف تیتراهایی که ملاحظه شد، بسیار روشن و جامع هستند به گونه‌ای که هیچ سؤال یا تعلیقی را در ذهن ایجاد نمی‌کنند.

مثال ۱۷:

R' OTAN après le Kosovo: ange de paix ou gendarme du monde?

(Politique étrangère, été 1999)

ترجمه مثال ۱۷:

ناتو پس از بحران کوزوو:
فرشته صلح یا ژاندارم جهانی

مثال ۱۸:

دیدگاه بانک جهانی در مورد شرایط اقتصادی خاورمیانه

(فصلنامه مطالعات خاورمیانه، بهار ۷۸)

برخی از مطبوعات داخلی از روشی که به «دوتیترو» معروف شده است استفاده می‌کنند. به این ترتیب که برای یک مطلب از دوتیترو هم اندازه که در دو سطر عمودی پشت سر هم قرار گرفته شده، استفاده می‌کنند.

ملت، راه خود را در انتخابات برگزیده است
می‌دانستم گشای جریان قتلها تاوان سنگینی دارد

بهرمن المراسل‌ها و...
به خود را نسبت به...
بر... می‌باشد

آریا، ۶ مرداد ۷۸

«دوتیتروها معمولاً در مورد خبرهای چندموضوعی یا خبرهای تلفیقی نوشته می‌شوند. منظور از دوتیترو، دوتیترو جداگانه هستند که در عین حال پیوند و یا پیوندهایی با یکدیگر دارند. این پیوند، کمتر ظاهری است و بیشتر در معنا وجود دارد. به همین دلیل در نگاه اول تا اندازه‌ای گسیختگی بین تیتراها به چشم می‌خورد و در عین حال سبب کنجکاری خواننده می‌شود.»

منظور از «دوتیترو»

وجود دوتیترو جداگانه برای

یک خبر است که پیوند و یا

پیوندهایی - که بیشتر

معنایی است - با یکدیگر

دارند.

تیتروهای میانی [میان تیترو] (inter - titre) تیتروهای کوچکی هستند که در داخل متن به کار می‌روند. اینها ضمن آنکه در ارتباط مستقیم با بخش‌های مختلف متن هستند، بعد از سوتیتروها با تیترو اصلی ارتباط برقرار می‌کنند و به همین جهت نیز اندازه حروف تیتروهای میانی کمی بزرگتر از متن و از سوتیترو کوچک‌ترند. ضمناً، تیتروهای میانی نقش استراحتگاه را برای خواننده ایفا می‌کنند. مطبوعات دو کشور استفاده یکسانی را از تیتروهای میانی مدنظر دارند (مثال‌های ۲۰ و ۲۱).

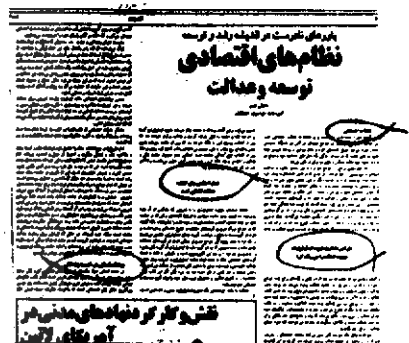

Le Monde, 20 Fev. 95

ترجمه مثال ۲۰:

تیتر: «طالبان»: اسلامگرای قشری بدون برنامه سیاسی
تیترهای میانی: مناظرات قومی
اهداف اسلام‌آباد

مثال ۲۱

خرداد، ۳۱ شهریور ۷۸

حال که بحث روزنامه‌نگاری ایرانی و فرانسوی مطرح است جا دارد به یک نکته درباره ترجمه اسامی روزنامه‌های فرانسوی در ایران نیز اشاره شود. ترجمه اسامی روزنامه‌های فرانسوی در ایران کمی مشکل‌ساز است و هیچ پیشنهادی نیز نمی‌توان در این مورد ارائه داد مگر اصل پذیرفته‌شده در محافل روزنامه‌نگاری ایران. بدین ترتیب که از یک سو نام روزنامه «لوموند» با حرف تعریف «لو» (Le) ترجمه می‌شود و مخاطب ایرانی طی این همه سال و تکرار این نام، این‌طور می‌پندارد که حرف اضافه «لو» نیز جزئی از نام این روزنامه است اما از سوی دیگر نام روزنامه «لوفیگارو» با حذف حرف تعریف و به‌صورت «فیگارو» ترجمه

می‌شود و مخاطب ایرانی واژه «فیگارو» را پذیرفته و عبارت «لوفیگارو» را غریبه و نامأنوس می‌داند.

۳. نقطه‌گذاری و نقل قول در تیتر

مطبوعات دو کشور در پایان تیترها هرگز از نقطه (point) استفاده نمی‌کنند. در موارد بسیار نادر، از جمله مجله ژون آفریک، در پایان تیترها نقطه ملاحظه می‌شود:

مثال ۲۲

Ce que je crois

BÉATRICE BEN YASSIR

Je suis que l'annonce de l'arrivée de...
LA NOUVELLE STRATEGIE ISRAËLIENNE
D'un point de vue...

(Jeune Afrique, 21 déc. 95)

متون مطبوعاتی مملو از گفتارهایی است که از اشخاص مختلف نقل می‌شود. بنابراین، نقل قول (discours) جایگاه ویژه خود را در مطبوعات دارد. دو نقطه (:)(deux - points) علامت نقل قول مستقیم است که در تیترهای مطبوعاتی دو کشور به چشم می‌خورد.

مثال ۲۳

(L'express, 13 juillet 95)

● John Major: "Pas de concession secrète a l'IRA"

(Le Figaro, 5 septembre 94)

● Vaclav Havel: "Cette négociation est une mascarade"

(Le Figaro, 28 juillet 94)

ترجمه مثال ۲۳:

— جان میجر:

«امتیازدهی مخفیانه به ارتش جمهوری خواه ایرلند وجود ندارد»
واسلاوهاول: «این مذاکره یک جنایت است»

همان‌گونه که مثال ۲۳ نشان می‌دهد، مطبوعات فرانسوی نقل قول را بعد از دو نقطه داخل گیومه می‌گذارند در حالی که روزنامه‌نگاران ایرانی در تیترنویسی گیومه‌ها را در نقل قول مستقیم حذف می‌کنند و از شکل «آزاد نقل قول مستقیم» استفاده می‌کنند.

مثال ۲۴

خاتمی: با تجربه جمهوری اسلامی می‌توانیم آینده‌ای مملو از آزادی و عدالت را ترسیم کنیم
(کیهان، ۱۱ مرداد ۷۸)

همچنین امکان دارد که ناقل از نقل قول جداشده و با حروف کوچک‌تر بالای تیتر قرار بگیرد و شکل روتیتر پیدا کند.

مثال ۲۵

■ امکان دارد که در نگارش فارسی تیتر، ناقل از نقل قول جداشده و با حروف کوچک‌تر بالای آن قرار بگیرد و شکل روتیتر پیدا کند. در روزنامه‌نگاری فرانسوی نیز ناقل می‌تواند از نقل قول جدا شده به صورت روتیتر ظاهر شود. در این‌صورت معمولاً دو نقطه، حذف شده ولی همچنان نقل قول در داخل گیومه قرار می‌گیرد.

علت رایج نبودن آن و مشخص نشدن نوع و طریقه استفاده چنانچه به تقلید صرف تبدیل شود باعث درج تیتراهای غلط و ناراسا - نظیر آنچه در مثال ۳۰ آمده - می‌شود.

مثال ۳۰

● بزرگراه‌های اطلاعاتی: آنجا که نکتوروزی و اطلاعات به هم می‌پیوندند

(بهمن، ۲۳ دی ۷۴)

همچنین باید خاطر نشان کرد که اگر در ترجمه این‌گونه تیتراهای فرانسوی، استفاده از ویروگول نیز تیترا را به ساختار فارسی نزدیک نکرد می‌توان از ساختار اصلی جمله تیترا، همان‌گونه که در مثال‌های پیش عنوان شد، بهره جست.

- پایان ماه عسل در روابط روسیه و آمریکا
- ماه عسل در روابط روسیه و آمریکا
می‌یابد

البته در مطبوعات فرانسه کاربرد ویروگول در تیترا با کاربرد دو نقطه تفاوت دارد. به مثال ۲۰ از روزنامه لوموند توجه کنید.

طالبان، اسلام‌گرای قشری بدون برنامه سیاسی

در اینجا عبارت پس از ویروگول، توضیحی درباره طالبان است به صورتی که اگر فعل «هستند» در آخر بیاید جمله به شکل اصلی خود باز می‌گردد: طالبان اسلام‌گرای قشری بدون برنامه سیاسی هستند. یعنی در تیترا اصلی اگر از دو نقطه به جای ویروگول استفاده شود، ساختاری غلط به دست می‌آید. می‌توانید این بحث را با بحث کاربرد دو نقطه که در تیترا «روسیه - آمریکا: پایان ماه عسل» توضیح داده شده، مقایسه کنید.

در مورد استفاده از روش نقل قول غیرمستقیم (discours indirect) در تیترا، مطبوعات ما چندان رغبتی به استفاده از این روش نشان نمی‌دهند و می‌توان گفت که تقریباً در تیتراهای روزنامه‌های ایرانی

نقل قول غیرمستقیم دیده نمی‌شود. درحالی که مطبوعات فرانسوی کم‌وبیش از این روش بهره می‌جویند.

مثال ۳۱

● Le Ministère de l'interieur demontre que la France ait fournit des armes à l'Iran

(Le Monde, 24 mars 94)

ترجمه مثال ۳۱
وزیر کشور تکذیب کرد که فرانسه به ایران تسلیحات فرستاده است

گفتنی است که مطبوعات ایران و فرانسه در استفاده از نقل قول در متن نیز روش‌های متفاوتی دارند. ولی از آنجا که بررسی این تفاوت از حیطه بحث خارج است، صحبت در مورد آن را به فرصت دیگری وامی‌گذاریم.
گاهی اوقات تیترا حالت سؤالی پیدا می‌کند که در این حالت علامت سؤال (point d'interrogation) در پایان جمله تیترا آورده می‌شود.

مثال ۳۲

● Faut-il encore plus flexibilité?

(Le Monde, 19 juillet 94)

ترجمه مثال ۳۲:
آیا باز هم می‌باید انعطاف‌پذیرتر بود؟

مثال ۳۳

چه کسی مسؤول تأمین امنیت جهانگردان است؟

(صبح امروز، ۷ شهریور ۷۸)

به‌کارگیری دو کمان یا گیومه در مطبوعات در کشور (guillemets) مصرف مشابهی دارد.

مثال ۳۴

Le "oui" du FIS à Bouteflika

(Le Point, 18 juin 1999)

ترجمه مثال ۳۴

«بله» جبهه نجات اسلامی به بوتفلیقه

مثال ۳۵

آیا معنای «فمینیسیم» این است؟

(هشتری، ۶ شهریور ۷۸)

سه نقطه (points de suspension) یا علامت تعلیق نیز از جمله مواردی است که می‌تواند در آخر تیترا ظاهر شود.

مثال ۳۶

● La France s'inquiète...

(Jeune Agrique, 13 déc. 95)

ترجمه مثال ۳۶:
- فرانسه نگران است...

مثال ۳۷

میدان ولی عصر، نه فقط تقاطع خیابان‌ها...

(هشتری، ۶ شهریور ۷۸)

علامت تعجب (point d'exclamation) در تیترا مطبوعات هر دو کشور در پایان جمله تیترا دیده می‌شود.

مثال ۳۸

● Jeunes, militants et heureux!

(L' Express, 10 juin 1999)

ترجمه مثال ۳۸:
جوان، مبارز و خوشبخت!

مثال ۳۹

● ترانزیت، جا مانده از قطار رقابت!

(صبح امروز، ۲ شهریور ۷۸)

البته باید توجه داشت که برخی از مطبوعات ایران از علامت تعجب بیش از حد نیاز و گاه به صورت بی‌رویه و نابه‌جا استفاده می‌کنند.

۴. استراتژی و توانایی تیترازدن

انتخاب تیترا یا تیترازدن (Titraison)

برای هر نشریه مهم و دارای ویژگی‌های خاص خود است. شورای تیترا که معمولاً متشکل از دبیران همه بخش‌های روزنامه است، هر روز موظف است تا پیشنهاد خود را برای بهترین‌ها جهت درج در صفحه اول ارائه کند. بعد از آن بحث

اعضای شورای تیتیر درباره خبر اول و متعاقباً تیتیر اول شروع می‌شود.

استراتژی انتخاب تیتیر براساس ملاحظات سیاسی، اجتماعی و عقیدتی خاص هر روزنامه انجام می‌شود. بنابراین، عجیب نیست که در مورد مثلاً سخنان رئیس‌جمهور درباره یک موضوع خاص با چندین تیتیر مختلف در مطبوعات روبرو شویم. از طرف دیگر، هر نشریه‌ای سیاق خاص خود را در انتخاب تیتیر دارد. برخی روزنامه‌ها از روش دوتیتیری استفاده می‌کنند در حالی که برخی دیگر هرگز آن را به کار نبرده و نمی‌برند. تعدادی تیتیرها را با قلم درشت چاپ می‌کنند و تعدادی دیگر ترجیح می‌دهند از تیتیرهای ریزتر استفاده کنند. عده‌ای استفاده از عکس و طرح را در صفحه اول در دستور کار خود قرار داده‌اند و عده‌ای دیگر خود را ملزم به استفاده از آن نمی‌بینند. کاربرد عنصر رنگ هم در مطبوعات بحث خاص خود را دارد. این تمایلات و گرایش‌ها با نوساناتی در مطبوعات ایران و فرانسه به چشم می‌خورد که اجماًلاً در بخش اول بدان اشاره شد.

در حقیقت، انتخاب تیتیر یک هنر است. توانایی زبانی و ذوق روزنامه‌نگاری در تسلیت‌زدن تعیین‌کننده است. در روزنامه‌نگاری گاه پیش آمده است که مقاله‌ای جذاب و با ارزش به واسطه انتخاب تیتیری ضعیف با اقبال زیادی روبرو نشود و برعکس، مقاله‌ای متوسط با یک تیتیر قوی خواننده را به سوی خود جلب کند.

«نقش تیتیر، هدایت‌گری خواننده به سوی خبر است و این هدایت‌گری باید توأم با جذابیت، تازگی و تبلیغ و اقناع باشد. تسلط بر واژه‌ها، دقت در درست‌نویسی و احاطه بر خبر، کلید موفقیت در تیتیرنویسی است.

از آنجا که تیتیر بر معنا قرار می‌گیرد، واژه‌ها و کلمات نقش اساسی می‌یابند. تیتیرنویس باید بر زبان مورد استفاده‌اش

مسلط باشد، واژه‌های با طراوت را بشناسد همچنین جایگاه و کاربرد آنها را بداند.»^{۱۵}

به تیتیرهای زیر که از مطبوعات دو کشور انتخاب شده‌اند توجه کنید. این جملات دارای آهنگ هستند و بیشتر به سبیتی از یک شعر یا عبارتی موزون می‌مانند.

مثال ۴۰

● A L' horizon, l' Islam

(Le Point, 29 octobre. 94)

● Debout, les apeurés!

(Le Monde, 11 dèc. 94)

● Inquiétante Chine

(Le Monde, 21 juillet 95)

ترجمه مثال ۴۰

— در افق، اسلام

— بپاخیزید، ای ترسوها!

— چین نگران‌کننده

مثال ۴۱

● تعظیمی آهنگین به ماهتاب

(همشهری، ۳ شهریور ۷۸)

● پشت کوه‌ها شهری است به نام امید!

(صبح امروز، ۴ شهریور ۷۸)

● چشم‌های تو، دست‌های من، ... حرف‌هایمان

(سلام، ۳ مهر ۷۳)

ضرب‌المثل، اصلاحات و کنایات نیز در کار نگارش تیتیر جایگاه خود را دارند.

مثال ۴۲

● La strate gie du "pape noir"

(L' Express, 1 dèc. 94)

● Pékin montre les dents

(Le Point, 10 février 96)

● Renau Ittousse, Ballades' enrume

(Le Point, 10 août 94)

ترجمه مثال ۴۲

— استراتژی «پاپ سیاه» (اشاره به دکتر

حسن الترابی)

— پکن (چنگ و) دندان نشان می‌دهد

— رنو عطسه می‌کند، بالادور سرما

می‌خورد

مثال ۴۳

● مبدا سرکه‌ها شراب شود!

(کیهان، ۱۱ خرداد ۷۸)

● از طلاگشتن پشیمان گشته‌ایم

(سلام، ۱۷ آبان ۷۳)

● در آرزوی زمان از دست رفته

(صبح امروز، ۲ شهریور ۷۸)

منابع و پی‌نویس‌ها:

1. C. Grivel, Puissance du titre in "Production de l'intérêt romanesque", Paris- Le Haye, Mouton, 1973; cité par Gérard Vigner, "Une unité discursive restreinte: le titre" in Le francais dans Le Monde, octobre 1980, no 156, p.30.

2. Wall street Journal.

۳. البته لوموند از حدود سال ۱۹۹۴ به مناسبت پنجاهمین سالگرد انتشار روزنامه تغییرات جزئی در شکل ظاهری خود اعمال نمود. به عنوان مثال سرمقاله از صفحه اول به صفحات داخل انتقال داده شد و در کنار آن مباحث مربوط به موضوع از منظرهای مختلف مورد بحث قرار گرفت که البته این تغییر عمده‌ای در صفحه‌بندی روزنامه محسوب نمی‌شود.

4. Ecole Normale d'instituteurs.

5. Gérard Vigner, "Une unité discursive restreinte: Le titre" in Le francais dans Le Monde, octobre 1980, no 156, p. 30.

۶. برای اطلاعات بیشتر نگاه کنید به:

نعیم بدیمی، حسین قندی، «تیتیر، هدایت‌گر خواننده به سوی خبر»، رسانه، سال ۲، ش ۲، ۱۳۷۰.

7. Gérard Vigner, Op. Cit., p. 34.

۸. Gothique: شیوه‌ای در هنر و معماری که از قرن دوازدهم تا شانزدهم در اروپا رایج بود و به خطی اطلاق می‌شود که در همین دوران رواج داشت. به ویژگی‌های آن در لوگوی روزنامه لوموند در مثال ۱ توجه کنید.

۹. گرافیک مطبوعاتی مدرن در مقابل گرافیک مطبوعاتی کلاسیک قرار می‌گیرد. گرافیک مدرن مطبوعاتی آزادی‌های بیشتری برای گرافیکست قائل است (نک: شکل و محل تیتیر).

۱۰. (نک): بهروز موسوی. «رنگ و گرافیک در مطبوعات»، رسانه، سال ۳، ش ۵.

11. Gérard Vigner, op. Cit., p. 35.

12. Jean Peytard, "Lectur (s) d'une aire scripturale"; la page de journal" in Langue francais no 28, dèc. 1975, p.p. 39-59; cité par Gérard Vigner. OP. Cit p. 35.

13. Gérard Vigner, Op. Cit., p. 35.

۱۴. حسین قندی، «ضربانگ تیتیرها: بکنواخت، موجی و شکسته»، رسانه: ویژه‌نامه آموزشی، ش ۱، ص ۶۱.

۱۵. حسین قندی. پیشین، ص ۶۳.

همچنین برای اطلاعات بیشتر نک: حسین قندی، نعیم بدیمی، «تیتیر، هدایت‌گر خواننده به سوی خبر»، پیشین.